

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ БІОПАЛИВНОГО ВИРОБНИЦТВА У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Климчук О.В., кандидат с.-г. наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет

Розкрито основні тенденції щодо сучасного стану функціонування традиційної енергетики, а також специфіки становлення і подальшого розвитку біопаливного виробництва у світі. Викладено ряд основних завдань, які потребують нагального вирішення, щоб забезпечити промислове виробництво та використання біологічних видів палива в Україні.

Постановка проблеми. Економіки багатьох країн, які є великими експортерами нафти і газу, зростають так швидко, що їхня потреба в енергії обмежує подальші обсяги експорту. Це посилює напруженість на глобальному енергетичному, і особливо нафтовому ринку. Тому з великою ймовірністю можна стверджувати про те, що якщо швидке економічне зростання триватиме, то протягом найближчого десятиліття найважливіші постачальники енергетичних ресурсів можуть перетворитися на їх імпортерів, яким потрібна енергія для нових автомобілів, будинків і компаній, куплених чи створених за рахунок експортного енергетичного багатства [1]. Тому багато аналітиків та науковців роблять висновки, що видобуток нафти істотно впаде задовго до того, як уся нафта буде викачана. Зрештою нафта стане дорожчою, ніж доступні їй альтернативи. Сьогодні людство вступає в епоху природного газу, альтернативних видів енергії та водневого палива. Ці енергоресурси зроблять нафту другорядним джерелом енергії так само, як вона свого часу відсунула на другий план вугілля та дрова.

Відносно невеликий вклад відновлюваних джерел енергії (окрім великої гідроенергетики) в сьогоденне світове енергопостачання вказує на те, що є і потенційний ринок, і простір для здійснення коротко- і довготривалих інвестицій, де чільне місце має зайняти біоенергетика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому світі системне вивчення процесів становлення та подальшого розвитку біопаливного виробництва здійснюють П. Гайдуцький, Г. Гелетуха, В. Дубровін, Г. Забарний,

М. Зубець, Г. Калетнік, Б. Панасюк, П. Саблук, В. Ситник, С. Циганков та інші.

Однак, сучасність вимагає якнайшвидшого переходу до промислового використання біологічних видів палива у всіх галузях народного господарства України, що актуалізує наукові дослідження в даній царині науки.

Постановка завдання. Дослідження Г.М. Калетніка вказують на те, що незважаючи на численні переваги, які дає сільському господарству, а також усьому людству розвиток ринку біопалива, якщо брати до уваги надійність енергопостачання та зниження викидів парникових газів (в першу чергу вуглекислого газу), формування світового ринку біопалива поки що не співвідноситься із його значенням для людства [2]. Також акцентується увага на тому, що в розвитку ринку біопалива велике значення має те, які саме біопалива розвиватимуться та в якому масштабі, щоб сформувати динамічну систему виробництва біологічних видів палива з ринковою орієнтацією [3].

Виклад основного матеріалу дослідження. У світі біопаливо починає займати одне із пріоритетних місць у структурі відновлюваних енергоносіїв і розглядається як важливий ресурс для здійснення диверсифікації джерел енергії та забезпечення енергетичної безпеки. Сумарний глобальний дохід у 2011 р. від використання енергії сонця, вітру та біопалива збільшився на 31% (із 188,1 млрд доларів США у 2010 р. до 246,1 млрд доларів – у 2011 р.). Причому в 2011 р. біопаливу вдалося досягти рекордного прибутку у 83 млрд доларів США, що, за словами експертів, було пов'язано із збільшенням цін на біодизель та біоетанол, внаслідок високої вартості сировини [4].

Останнім часом світове виробництво і використання альтернативних біопалив, що виробляються із відновлюваної сировини, зростає високими темпами: у 2010 р. споживання відновлюваних видів палива сягнуло позначки 0,344 млрд т (тобто 8,4% від загальних обсягів палив), а в 2050 р. має становити біля 3,994 млрд т (79%). Таким чином, наступні 50 років споживання відновлюваної енергії збільшиться майже в 10 разів [5].

Отже, не зважаючи на всі застереження у площині продовольчої безпеки, на високу вартість біопалива, в перспективі планується істотне збільшення його

виробництва. Загострення енергетичної проблеми в світі налаштовує людство на перехід до замкнутого циклу обміну споживання та відтворення енергії. Цьому найбільше відповідає використання енергоресурсів поновлюваної енергії, зокрема біоетанолу, біодизелю та біогазу [6].

За прогнозами експертів у даному напрямку досліджень, країни Європейського Союзу характеризуються досить потужним потенціалом для розвитку ринку біопалива, який потрібно розвивати із низького рівня (біля 2% від усього використання палива) на сучасному етапі до високих показників (біля 25%) його споживання транспортним сектором у 2030 році. На сьогодні в ЄС здійснено розробку чіткої науково обґрунтованої стратегії розвитку біопаливного виробництва, що здатна комплексно вирішувати можливі негативні наслідки надмірного зацікавлення галуззю біоенергетики, а тому передбачає виділення спеціальних земель для вирощування енергетичної біосировини із таким розрахунком, щоб не заподіяти шкоди природному навколишньому середовищу та не створювати проблем із забезпеченням населення продовольством. Однак в сучасних умовах попит на біологічні види палива значно перевищує існуючу пропозицію, що виступає найбільш дієвим ринковим стимулом для подальшого становлення галузі, не зважаючи на продовольчу складову проблеми розвитку біоенергетики.

Світові ринки біоенергії мають тенденцію до розширення, що зумовлюватиме в перспективі значне підвищення цін на біомасу сільськогосподарських культур, які є сировиною для виробництва енергоносіїв. За виваженої державної політики, спрямованої на забезпечення громадського добробуту, це може стати надійним джерелом зростання доходів товаровиробників аграрного сектору економіки і застосування принципово нових механізмів бюджетної підтримки сільського господарства, орієнтованих на розвиток сільської місцевості. Як наслідок, біоенергетика продовжує впевнено зміцнювати свої позиції на світовому енергетичному ринку, залучаючи все більшу кількість країн нашої планети до виробництва енергії з біомаси. Важливість розвитку біоенергетики зумовлена тим, що вона відіграє

вирішальну роль у зменшенні викидів парникових газів та зниженні негативного впливу на довкілля, підвищує безпеку енергопостачання, допомагає зменшити залежність економіки держави та добробуту населення від імпортування невідновлюваних енергетичних ресурсів, а аграрне виробництво із споживача традиційних видів енергії перетворюється в їх масового виробника із значним потенціалом у майбутньому.

Згідно з нещодавною доповіддю Міжнародної групи з управління ресурсами Програми з навколишнього середовища (ЮНЕП) ООН, необхідна розробка фундаментального державного підходу щодо виробництва біопалива як екологічно чистого енергоносія. Оскільки використання біопалива відкриває значні перспективи для розвитку суспільства, економіки та подолання екологічних проблем, то уряди повинні враховувати питання розвитку цих енергоносіїв у своїх програмах з енергетики, екології, землекористування, водопостачання та розвитку сільського господарства.

При цьому для країн, які прагнуть впроваджувати власне виробництво біологічних видів палива, перш за все, потрібно здійснити вивчення ймовірних наслідків розвитку біопаливної індустрії на економічну і соціальну сферу, а також комплексного впливу на стан природного навколишнього середовища. І лише на підставі отриманих достовірних результатів необхідно здійснити розробку стратегії розвитку галузі біоенергетики із визначенням загальних потреб і можливих обсягів виробництва біопалива, економічного обґрунтування його доцільності, встановлення вимог до формування сировинної бази, запровадження необхідних технологій та придбання необхідного обладнання. Також слід визначити ступінь реалізації поставлених завдань з точки зору сучасної економічної ситуації, враховуючи готовність споживачів використовувати біопаливо і, найголовніше, – передбачення можливостей залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Висновки. 1. Подальший економічний розвиток України значною мірою залежить від вирішення завдання забезпечення дешевими енергоносіями. Дефіцит власних енергоносіїв змушує українську владу приймати рішення

щодо значного їх імпортування, проте в умовах скорочення світових запасів вуглеводнів та стрімкого зростання цін на них вирішення енергетичних проблем лише за допомогою імпорту є недостатнім, що вимагає переходу до промислового використання біологічних видів палива.

2. Біопаливо сьогодні розглядається в Україні, як вагома альтернатива традиційному пальному, тому що його виробництво в найближчі роки буде мати високий рівень рентабельності. Виготовлення готового продукту для споживання є більш економічно вигіднішим, ніж масове експортування сировини. Власне виробництво біопалива зумовить зменшення цін на енергоносії, просування екологічної енергетики, зосередження уваги на розвитку біоенергетичних технологій. До того ж інтенсивний та динамічний розвиток біоенергетики потребує комплексної оптимізації даного процесу, з урахуванням потреб як паливного, так і продовольчого сектору економіки, а також державного регулювання експорту біопаливної сировини.

Список використаної літератури

1. Бобров Є. Невуглеводнева енергетична політика України у світовому контексті / Є. Бобров // Економіка України. – 2008. – №8. – С. 68-79.

2. Калетнік Г.М. Економіка виробництва біопалива в Україні та забезпечення продовольчої безпеки / Г.М. Калетнік // Економіка АПК. – 2010. – №1. – С. 30-35.

3. Калетнік Г.М. Розвиток ринку біопалива в Європі / Г.М. Калетнік // Економіка АПК. – 2008. – №9. – С. 99-103.

4. Інвестиції у відновлювані джерела енергії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newenergyfinance.com/>

5. Оверченко Б.П. Перспективи розвитку ріпаківництва та проблеми виробництва біодизелю в Україні / Б.П. Оверченко, Н.М. Міщенко // Економіка і прогнозування. – 2007. – №3. – С. 75-98.

6. Сельское хозяйство западных стран на постиндустриальном этапе развития / Н. Андреева // Мировая экономика и международные отношения. – 2009. – №7. – С. 91-96.